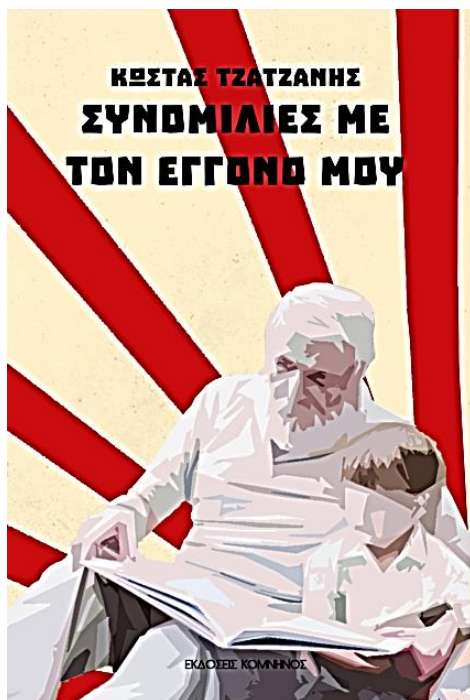

Συνταξιούχος Αρχιτέκτονας - Πολεοδόμος, δόκτορας Γεωγραφίας και κομμουνιστής. Η δικτατορία του '67 τον βρήκε μέλος της ΕΔΗΝ, πρόεδρο του Συλλόγου Φοιτητών Αρχιτεκτονικής. «Μυήθηκε» στον Μαρξισμό το '68 στη Γαλλία, μέλος του Γαλλικού Κ.Κ. το 1970, μέλος της αντιδικτατορικής ΕΦΕΕ και της Οργάνωσης Παρισίου του Κ.Κ.Ε. από το 1973. Ειδικός Επιστήμονας την περίοδο '75-'76, με βαθμό εντεταλμένου υπηφίγη στο ΕΜΠ, απ' όποιον έδιωξαν παράνομα, σύμφωνα με δικαστική απόφαση που βγήκε μετά 10 χρόνια. Ερευνήτης στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Συμμετείχε στο μαζικό κίνημα κυρίως στον χώρο

της αυτοδιοίκησης. Για πέντε θητείες ήταν Δημοτικός Σύμβουλος και το 2002 υποψήφιος Δήμαρχος Πειραιά. Υπήρξε Νομαρχιακός Αντιπεριφερειάρχης Νήσων Περιφέρειας Αττικής και ήταν μέλος της Επιτροπής Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για μια πενταετία. Σήμερα είναι Πρόεδρος της ΕΣΤΑΜΕΔΕ. (Συνταξιούχοι μηχανικοί και συνεργάτες τους)

Έχει γράψει πληθώρα άρθρων για την Πολεοδομία και το Περιβάλλον και έχει συμμετάσχει με εισηγήσεις ή σαν μέλος οργανωτικών επιτροπών σε πολλά συνέδρια και ημερίδες.

Έχει γράψει πολλά πολιτικά άρθρα και σχέδια, κυρίως στον Ριζοσπάστη.

Οι «Συνομιλίες με τον εγγονό μου» είναι το 4ο βιβλίο του, μετά το «Ο Τζόνι εγίνηκε» (2019, Κομνηνός), τον «Οκτώβρη» (2016, Δίκαιος) και το «Είμαι κομμουνιστής» (1992 Ερμείας).

ΚΩΣΤΑΣ ΤΖΑΤΖΑΝΗΣ
ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΕΓΓΟΝΟ ΜΟΥ

Υπάρχουν στερεότυπα στην πολιτική και την ιστορία, θεμελιωμένες οριστικές επεξηγήσεις, θέματα ταμπού που δεν έχουμε το δικαίωμα να ξαναπιάσουμε; Που εφόσον καταγράφον στα κατάστιχα επίσημων βιβλίων δεν αγγίζονται πλέον και θεωρούνται δεδομένα;

Μέσα από τις «Συνομιλίες με τον εγγονό μου» και από την προσπάθειά του να παρουσιάσει με απλά λόγια την κοσμοθεωρία του, ο συγγραφέας μάς προτρέπει να ξαναδοούμε ζητήματα που αφορούν την ιδεολογία, την κοινωνική οργάνωση, τη Δημοκρατία και το θεμελιώδες δικαίωμα των νέων να ενημερώνονται για όλες τις πτυχές της Ιστορίας και για τις μη «επίσημες» απόψεις, ώστε ως ελεύθεροι και με γνώση πολίτες ν' αποφασίσουν μόνοι τους με ποιον θα πάνε και ποιον θ' αφήσουν.

...Δεν πιστεύω να 'σαι απ' τους προκατειλημμένους ανθρώπους, που απορρίπτουν αμέσως τον άλλο με τις διαφορετικές απόψεις του. Το να διαβάσεις και ν' ακούς μια διαφορετική άποψη από τη δικιά σου είναι πλούτος, είναι δημιουργία, είναι ζωή. Κι αν μια ιδέα δεν σου πάει, δικαίωμά σου, δεν νομίζω όμως πως έχεις το ίδιο δικαίωμα απέναντι στο παιδί σου. Πιστεύω πως σ' αυτό πρέπει να προσφέρεις όσο γίνεται περισσότερο τα πολυποίκιλα υλικά πληροφόρησης και παιδείας που προσφέρει ο πολιτισμός μας, έτσι που μεγαλώνοντας να έχει τα εφόδια να διαλέξει και τον ιδεολογικό του δρόμο. Κι αυτό χωρίς να χάσει ούτε ίχνος από την ανθρωπιά, την αλληλεγγύη και την ανοχή απέναντι στους συνανθρώπους του που θα αδικούνται το ίδιο μ' αυτόν, όπως εσύ, ανεξάρτητα από πολιτικές πεποιθήσεις κι ιδεολογίες.

ISBN: 978-618-5430-15-3

Ξεφύλλισμα

Πρόλογος για τον γονιό

Εσύ ο γονιός που σκέφτηκες να βρεις κάποιο βιβλίο για το παιδί σου κι έπεσε το μάτι σου σε τούτο εδώ, από τον τίτλο που σε τράβηξε, καλό είναι να εξηγηθούμε από την αρχή, να μην χάνεις την ώρα σου: Πρόκειται για ένα βιβλίο που προσπαθεί να πει κάποια πράγματα με ειλικρίνεια, που μιλά για κάποιες ιδέες, συγκεκριμένα για τις κομμουνιστικές ιδέες, και μ' αυτή την έννοια θα μπορούσαμε να πούμε ότι τις «προπαγανδίζει». Μην σε ξαφνιάζουν οι λέξεις, θα δούμε παρακάτω ποιο είναι πραγματικά το περιεχόμενό τους...

Δεν πιστεύω να 'σαι απ' τους προκατειλημμένους ανθρώπους, που απορρίπτουν αμέσως τον άλλο με τις διαφορετικές απόψεις του. Το να διαβάσεις και ν' ακούς μια διαφορετική άποψη από τη δικιά σου, είναι πλούτος, είναι δημιουργία, είναι ζωή. Κι αν μια ιδέα, εσένα που 'σαι συγκροτημένος ιδεολογικά, δεν σου πάει, δικαίωμά σου, δεν νομίζω όμως πως έχεις το ίδιο δικαίωμα απέναντι στο παιδί σου. Πιστεύω πως σ' αυτό πρέπει να προσφέρεις, όσο γίνεται περισσότερο, τα πολυποίκιλα υλικά πληροφόρησης και παιδείας που προσφέρει ο πολιτισμός μας, έτσι που, μεγαλώνοντας, να έχει τα εφόδια να διαλέξει και τον ιδεολογικό του δρόμο.

■ *Εντάξει ρε φίλε, δεν είμαι προκατειλημμένος. Αλλά τι μου λες τώρα, πως οι «συνομιλίες με τον εγγονό σου» είναι βιβλίο προπαγάνδας; Προπαγάνδα θα κάνουμε τώρα στο παιδί, στα παιδιά, στο παιδί μου;*

■ *Και βέβαια όχι, με την κακή έννοια που αποδίδεις στη λέξη «προπαγάνδα».*

■ *Γιατί, μπορεί να έχει και καλή έννοια; Δεν το κατάλαβα! Και μάλιστα να τα λες αυτά σ' ένα παιδί;*

■ *Με τη λέξη «προπαγάνδα» εννοώ αυτά που του λες εσύ, αυτά που του λέει ο δάσκαλος, αυτά που του λένε στο κατηχητικό, αν το στέλνεις. Στην προσπάθειά σου να κάνεις το παιδί σου καλό άνθρωπο, να του μεταβιβάσεις μερικές καλές αρχές, την ηθική, το να μην κλέβει και τέτοια, αυτά δεν θα μπορούσαμε να τα πούμε προπαγάνδα;*

■ *Όχι ρε φίλε, αυτά είναι απλές αρχές, κοινά αποδεκτές από τους πολλούς, δεν είναι μια οργανωμένη σφιχτή ιδεολογία, που κάνει τους οπαδούς της ρομπότ.*

■ *Σε παρακαλώ, μην βάζεις εμπόδιο στη συζήτηση και στην προσπάθειά μας για αλληλοκατανόηση, τη δική σου ιδεολογία ότι οι κομμουνιστικές ιδέες είναι σφιχτή ιδεολογία. Κι αν είναι κι αυτές απλές αρχές; Κι αν σφιχτή ιδεολογία είναι αυτά που βομβαρδίζουν τον γιο σου; Σκέψου το. Ποιος κυριαρχεί στα μέσα πληροφόρησης, στην τηλεόραση, που βλέπει το παιδί σου, όπως και όλα τ' άλλα παιδιά, ποιος επιβάλλει το περιεχόμενο των γνώσεων στα σχολικά βιβλία, που μεταδίνονται απ' τους δασκάλους;*

Παππούς κι εγγόνι - Οι καλοί κι οι κακοί

■ Φίλε, τώρα που μπαίνεις στην τρίτη τάξη του δημοτικού, νομίζω πως είναι καιρός να τα πούμε πιο καλά. Να σου πω συγκεκριμένα για τον Μαρξισμό-Λενινισμό, όχι όπως έκανα μέχρι τώρα, που σου έλεγα πού και πού μερικά... Να, όλα αυτά για τους εργοστασιάρχες που βάζουν τους εργάτες να δουλεύουν και τους κλέβουν, για τα παλικάρια που αγωνίζονται για το δικιο των αδικημένων και που τους λέμε λαϊκούς αγωνιστές. Για το ψωμί σου, που πρέπει να το βγάζεις με τον κόπο σου και να μην περιμένεις από κανένα να σε θρέψει. Για το να μην είσαι μαρτυριάρης και καρφί, να έχεις φιλότιμο και τέτοια.

■ *Ρε παππού τι 'ναι αυτό, πώς το 'πες; Μαρξισμός-Νιλισμός; Εγώ για κομμουνισμό άκουγα που λέγατε με τον μπαμπά, αυτό είναι;*

■ Ναι, το βρήκες. Όλα αυτά που άκουγες είναι κομμουνισμός, εμείς είμαστε κομμουνιστές...

■ *Και γιατί παππού με μπερδεύεις με τέτοια πράγματα; Η θεία η Μαρίκα λέει πως είναι καλύτερα να τα δω όλα αυτά τα πράγματα μόνος μου, σιγά-σιγά...*

■ Μόνος σου; Τι είναι αυτά που λες; Οι «άλλοι» δεν σου λένε ό,τι θέλουν; Δεν γεμίζουν το κεφάλι σου με του κόσμου τις σαχλαμάρες για θεούς κι αγγέλους και νεράιδες και ξωτικά και δράκουλους κι εξωγήινους; Κάθε μέρα αυτά που βλέπεις στην τηλεόραση, τις περιπέτειες με τα παιδιά, ή τις άλλες παιδικές εκπομπές, νομίζεις ότι είναι ωραία και καλά κι ότι σου λένε την αλήθεια; Το δωμάτιό σου και τα ράφια σου δεν είναι γεμάτα με βιβλία για πιτσιρικάδες σαν και σένα και πιο μικρούς, με βασιλιάδες και πριγκίπισσες;

(...)

«Έλα να δουλέψεις στις μηχανές μας. Εμείς θα αγοράσουμε τις πρώτες ύλες, το αλεύρι για παράδειγμα, απ' το οποίο γίνεται το ψωμί, και με τις μηχανές μας, όπως το ζυμωτήρα του αλευριού για να γίνει η ζύμη, θα λειτουργούμε τους φούρνους κι εσύ θα δουλεύεις σε αυτούς μ' όλα αυτά, για να γίνει το ψωμί.

Στις 8 ώρες δουλειάς θα σε πληρώνουμε, από τ' αγαθά που βγάζει η δουλειά σου. Ας πούμε, είστε 10 στον φούρνο –ας πάρουμε για παράδειγμα έναν μεγάλο φούρνο– και βγάζετε 1000 ψωμιά τη μέρα, άρα 100 ο καθένας. Δεν θα σου δώσουμε 100. Θα σου δώσουμε 30. Να φας με την οικογένειά σου το ένα και τα 29 να τ' ανταλλάξεις μ' αυτόν που δουλεύει στα κρέατα, να πάρεις κρέας, στα ρούχα, να πάρεις ρούχα, στα παιχνίδια, παιχνίδια κ.λπ. Τα υπόλοιπα 70 τα κρατάμε εμείς, για να πάρουμε καινούργιες μηχανές και να βάλουμε 20 να δουλεύουν αντί για 10. Έτσι από αυτά τα 70 καρβέλια θα μεγαλώσουμε τις δουλειές και τα κέρδη μας και θ' αγοράσουμε και για τον εαυτό μας: πανάκριβα ρούχα, πολυτελέστατη βίλλα, κότερο...».

■ *Κι εμείς παππού γιατί τους αφήνουμε και δεν τους πλακώνουμε στο ξύλο;*

■ Αμ δεν είναι κοροίδα, να μας το πουν έτσι στα ίσα, στα μούτρα όπως στα λέω εγώ, γιατί εμείς που είμαστε πολύ πιο πολλοί, πραγματικά θα τους πλακώναμε στο ξύλο. Το λένε και το κάνουν έ-ξυπνα, με τέχνη κι έχουν και τον τρόπο τους να μας... πείσουν.

(...)

■ *Και τι θα κάνουμε παππού; Πώς θα καταλάβω ποιοι είναι οι καλοί που λένε αλήθεια κι οι κακοί που λένε ψέματα; Ή ποιοι είναι οι καλοί, που πίστεψαν στα ψέματα που τους είπαν, όπως έλεγες πριν;*

■ Αμ, εδώ είναι το κουμπί. Ο κάθε άνθρωπος, και εσύ, οφείλει να ψάξει να βρει την αλήθεια. Και όχι με αφέλεια, διαβάζοντας ας πούμε πολλά βιβλία, βλέποντας πολλά κανάλια στην τηλεόραση, και παίρνοντας πληροφορίες κι από δω κι από κει, απ' όλο τον κόσμο. Πρέπει να 'ναι υποψιασμένος, να ξέρει ποιος είναι αυ-

τός που του δίνει την πληροφορία, να μπορεί να βρει και άλλες πηγές, να τις διασταυρώσει, να δει αν ταιριάζουν. Να ξέρει τι κουμάσι είναι ο καναλάρχης, ο εκδότης της εφημερίδας, που παρουσιάζεται σαν σοβαρός και είναι γενικά σεβαστός από τους πολλούς.

Γιατί αν τύχει και έχουν επικρατήσει οι κακοί, αυτούς θα προβάλλουν και θα παρουσιάζουν σαν τάχα σοβαρούς, έστω κι αν η μόνη σοβαρότητα που έχουν, είναι πως είναι κι αυτοί κακοί, συνεταιράκια με τους καπιταλιστές, και πλασάρουν στον κόσμο τα ψέματά τους, για να μην ξέρει τι του γίνεται, να μην βλέπει πως τον εκμεταλλεύονται, κι έτσι να διατηρούν την κυριαρχία τους. Γι' αυτό ο σοβαρός άνθρωπος που θέλει να ξέρει την αλήθεια, πρέπει να έχει έναν προσανατολισμό, να ξέρει τι ψάχνει, και γιατί και ποιος του λέει τι.

■ *Και πώς θα έχω ρε παππού αυτόν, πως τον είπες, τον προσανατολισμό; Θα πάρω μια πυξίδα και θα κοιτάω προς τον Βοριά;*

■ Μωρέ κι αυτό χρειάζεται και γίνεται και χωρίς πυξίδα. Λέγε, πού είναι ο Βοριάς κι η Ανατολή;

■ *Από κει ο Βοριάς.*

■ Μπράβο, τα θυμάσαι αυτά που 'παμε με τον ήλιο και το φεγγάρι. Αυτό εφαρμόζεται και στα θέματα που συζητάμε.

(...)

Μήπως, λοιπόν, θα πρέπει να σταματήσουμε να δουλεύουμε γι' αυτούς και ν' αρχίσουμε να δουλεύουμε για τους εαυτούς μας; Να παίρνουμε αυτά που παράγουμε και να τα κάνουμε ό,τι θέλουμε εμείς; Να παίρνουμε δηλαδή και τα 100 καρβέλια, γιατί εμείς τα φτιάχνουμε και είναι δικά μας;».

■ *Ναι παππού, αλλά αν τα πάρουμε όλα εμείς, πώς θα φτιάξουμε άλλα; Ο φούρνος, που έλεγες, και ο ζυμωτήρας δεν είναι δικά μας, αυτός που τα έχει δεν θα μας αφήσει, να τα χρησιμοποιήσουμε, άμα δεν του δώσουμε τα καρβέλια που θέλει, τα 70 καρβέλια που έλεγες.*

■ Μάλιστα. Κι εμείς, λοιπόν, θα του τα πάρουμε με το ζόρι.

■ *Μα κι αυτό δεν είναι κλοπή παππού;*

■ Όχι. Γιατί πώς τα απόκτησε αυτά ο καπιταλιστής; Από τον κόπο του; Ας πούμε πως κόπιαζε το ίδιο με μας... Άσε που πολλοί από αυτούς δεν έχουν μάθει να δουλεύουν. Έμαθαν να τα βρίσκουν έτοιμα και έχουν γίνει τεμπέληδες. Ένας δουλεύει και δέκα στην οικογένεια τεμπελιάζουν και ξεδεύουν... Χαραμοφάηδες!

Αλλά, τέλος πάντων, ας πούμε πως οι εκμεταλλευτές κοπιάζουν το ίδιο με μας. Ε, λοιπόν θα 'πρεπε να έχουν κι αυτοί σπίτι, ρούχα και παιχνίδια για τα παιδιά τους σαν και μας. Αυτά δεν θα τους τα πάρουμε κι ας είναι πιο ακριβά και πολυτελή από τα δικά μας. Δεν είναι ανάγκη να στερήσουμε και τα παιχνίδια από τα παιδιά τους! Ας πάρουμε αυτά που 'χουν παραπεταμένα στις ντουλαπάρες τους.

Όλα αυτά που περισσεύουν, γιατί δεν τα χρειάζονται, θα τα πάρουμε και θα τα μοιράσουμε σε όλα τα παιδιά. Και θα φτιάξουμε καινούργια, καλύτερα παιχνίδια για όλα τα παιδιά του κόσμου και για τα παιδιά των πρώην εργοδοτών... Και θα τους βάλουμε να δουλεύουν, όλη την οικογένειά τους, σαν και μας, και να μην τεμπελιάζουν.

(...)

■ *Α, εγώ θα είμαι με τους καλούς.*

■ Καλά, δεν φτάνει να το λες. Πρέπει να προπονείσαι γι' αυτό από τώρα. Είπαμε, οι καλοί βγάζουν το ψωμί τους με τον ιδρώτα τους.

■ *Τι, κι εγώ που 'μαι πιτσιρίκος, πρέπει να το κάνω από τώρα;*

■ Όχι, ο άνθρωπος φτιάχνεται σιγά-σιγά. Τώρα πρέπει να μάθεις πολλά πράγματα και γι' αυτό πηγαίνεις σχολείο. Τώρα η δουλειά σου είναι να κοιτάς τα μαθήματά σου, να 'σαι καλός μαθητής. Γιατί άμα είσαι τεμπελάκος βράστα. Είδες τι είπαμε πριν για τον τεμπελάκο. Έπειτα, δεν είναι μόνο η δουλειά, που πληρώνεται κανείς...

■ *Τι, υπάρχει και δουλειά που δεν πληρώνεται;*

■ Αλήθεια, για πες μου, μαζεύεις και τακτοποιείς τα παιχνίδια σου; Στρώνεις το κρεβάτι σου; Κρεμάς τα ρούχα σου στην ντουλάπα; Πλένεις κάνα ποτήρι ή κάνα πιάτο; Βοηθάς στο μάζεμα του τραπεζιού; Κι αυτά δουλειές είναι. Τι, περιμένεις να τα κάνει όλα η μάνα σου; Αυτό είναι σαν να τρως απ' τον κόπο τ' αλλουνού.

■ *Μα ..., αν κάποιοι από αυτούς δεν μπορούν να δουλεύουν; Κάποιοι άνθρωποι δεν μπορούν.*

■ Έχεις δίκιο. Ο καθένας θα δουλεύει όσο μπορεί, όσο του επιτρέπουν οι δυνάμεις του... Τους φούρνους και τους ζυμωτήρες όμως θα τους πάρουμε, γιατί εμείς τα φτιάξαμε κι αυτά, με τη δική μας προσπάθεια και μας τα έχουν κλέψει.

■ *Δηλαδή παππού, όλοι αυτοί είναι κλέφτες;*

■ Εμ, τι είναι! Και θα τους πούμε λοιπόν, θα πούμε στον ιδιοκτήτη του φούρνου: «Επ, φίλε, φέρ' τα εδώ, και τον φούρνο και τον ζυμωτήρα. Δεν είναι δικά σου. Τα έκανες κεφάλαιο από την υπεραξία που έκλεβες από μας...

(...)

- *Εννοείς παππού να τους βγάλουν την μπουκιά απ' το στόμα, όπως με τον καρχαρία;*

- Ακριβώς. Αλλά ο Μαρξ κι ο Λένιν δεν έφτασαν μόνο εκεί. Προχώρησαν ακόμα παραπέρα, γιατί δεν είναι εύκολα τα πράγματα.

Ο καπιταλιστής δεν είναι μόνος του. Από τα 70 καρβέλια που κλέβει τη μέρα απ' τον κάθε εργάτη του φούρνου (το ίδιο κάνει και με τους εργάτες των αυτοκινήτων, τους κλέβει 70 αυτοκίνητα, παιχνιδιών, 70 παιχνίδια, γιαούρτια, βαπόρια, φαντάσου όλους τους καπιταλιστές...) παίρνει ένα μέρος και με αυτό καλοπληρώνει αστυφύλακες, στρατό, δικαστές, υπουργούς, κυβέρνηση, δεσποτάδες. Αυτούς που από τη μια μεριά δείχνουν τα δόντια στους εργάτες κι από την άλλη κάνουν τους καλούς και προπαγανδίζουν τις αρετές του συστήματος, τη δικαιοσύνη της ιδιοκτησίας που «είναι ιερή»...

(...)

- *Και λες παππού ότι έτσι δουλεύει το κομμουνιστικό κόμμα;*

- Περίμενε. Δεν φτάνει αυτό. Ας πούμε πως βιαζόμαστε. Πες πως μας κυνηγά η αστυνομία, να μας πάρει το κάρο και τα καρβέλια, που 'ναι να μοιράσουμε σ' έναν συνοικισμό ανθρώπων, που πεινάνε και δεν έχουμε χρόνο για συζητήσεις... Τι κάνουμε τότε;

Ε, λοιπόν έχουμε εκλέξει έναν απ' τους πέντε μας, τον πιο έμπειρο, δουλευταρά και πιστό στη συναδελφσύνη μας και του

λέμε «θα πάμε απ' όπου πεις, γιατί δεν έχουμε καιρό για συζητήσεις, αλλά μετά, που θα ξαποστάσουμε, θα το κουβεντιάσουμε και θα σε ξαναεκλέξουμε για αρχηγό, άμα είσαι μάγκας και καλός και κάνεις τα λιγότερα λάθη. Αλλιώς θα εκλέξουμε άλλον».

Με αυτό τον τρόπο θα μαζεύονται δέκα, ας πούμε, αρχηγοί από τα άλλα χωριά γύρω-γύρω και θα συζητούν, για το πώς πρέπει να βελτιώσουμε τα κάρα, να πηγαίνουν πιο σταθερά και πιο γρήγορα από το ένα χωριό στο άλλο, ή να πάρουμε άλλα, ή να τουςβάλουμε καλύτερες ρόδες, να τσουλάνε ευκολότερα, και θα αποφασίζουν και θα ενεργούν κι αυτοί με τον ίδιο τρόπο, όπως σου 'λεγα πριν για μας.

Αυτός ο τρόπος, που συζητά μια παρέα ανθρώπων και παίρνει αποφάσεις, που τις εκτελούν όλοι και διαλέγει τον καλύτερο για αρχηγό, για να αποφασίζει, όταν δεν μπορεί να γίνει συζήτηση και για να συμμετέχει σε μια παρέα των «καλύτερων» που 'χουν διαλεχτεί απ' όλες τις παρέες της περιοχής, κι αυτή η παρέα των καλύτερων συζητά κι αποφασίζει κι εκλέγει αρχηγό όπως η αρχική παρέα, λέγεται «δημοκρατικός συγκεντρωτισμός».

■ *Μα παππού, μπορεί να του τ' άφησε ο πατέρας του κληρονομιά, πώς το λένε;...*

■ Χμ... Έτσι ακριβώς θα 'λεγε κι αυτός ο κλεφταράς. Και 'γω θα του 'λεγα: «Ρε δεν τ' αφήνεις τα σάπια! Το ξέρεις πως είναι από αυτά που έκλεβε ο πατέρας σου απ' τους πατεράδες μας... «Όχι, είναι από τα κτήματα που 'χε ο παππούς μου», μπορεί να 'λεγε. Και γω θα του 'λεγα:

«Και πού τα βρήκε τα κτήματα ο παππούς σου ή ο προπάππους σου; Τα γέννησε η μάνα του; Πώς κατάφερε κι έγινε κτηματίας ο παππούς κι ο προπάππους σου και όχι ο δικός μου; Και γιατί να μην είναι κτηματίες κι οι χιλιάδες χωρικοί, που δούλευαν στα κτήματα των παππούδων σου, οι δικοί μας παππούδες;

Αυτός ο τρόπος, που είμαστε οργανωμένοι, συζητούμε και παίρνουμε αποφάσεις, είναι η ουσία της οργάνωσης της εργατικής τάξης απέναντι στους μεγαλοκαπιταλιστές, που αποφασίζουν και εκτελούν τις αποφάσεις τους με τη δύναμη του χρήματος, του στρατού και της αστυνομίας. Και μόνο μ' αυτό τον τρόπο οργάνωσης οι εργαζόμενοι θα μπορέσουν να κάνουν την Επανάσταση και να ανατρέψουν τους εκμεταλλευτές τους.

- Εντάξει παππού, αλλά ακόμα δεν κατάλαβα. Γιατί δεν υπάρχει, όπως λες, άλλος δρόμος από τη βία, την επανάσταση όπως είπες και όλους αυτούς τους τσακωμούς; Δεν μπορεί να γίνουν αυτά πιο μαλακά, πιο έξυπνα;

(...)

- Παππού νύσταξα.

- Τέρμα λοιπόν για σήμερα, να μου θυμίσεις αύριο να συνεχίσω από τον «μηχανισμό» και να σου πω για το κέρδος, την... «πτώση του ποσοστού κέρδους». Καλά, ας τα αφήσουμε αυτά τώρα κι ας πούμε ένα παραμύθι να κοιμηθείς.

... Ήταν ένα απογευματάκι αραχτοί στα γραφεία του κόμματος ο Λένιν με τον Στάλιν και έπιναν καφεδάκι, μετά από μια δύσκολη μέρα. Τους κόλλαγαν τότε οι Εσέροι για το εργοστάσιο των παιχνιδιών, ήθελαν να το αλλάξουν, να το κάνουν να φτιάχνει μπιλιάρδα για τους εργάτες κι ο Λένιν έλεγε πως προηγούνται οι πιτσιρικάδες. Τέλος πάντων, τα είχαν τότε αυτά τα προβλήματα.

...«Ρε φίλε», λέει ο Λένιν του Στάλιν, «επ' ευκαιρία, ξέρεις αμπάριζα;».

Τότε η αμπάριζα δεν ήταν διαδεδομένη στη Ρωσία, μόλις την είχαν φέρει κάτι Έλληνες έμποροι, που έμεναν εκεί με τα κοπέλια τους.

Δεν ήξερε... Του είπε πως είναι, απλό και πανέξυπνο παιχνίδι, έβαλαν αμπάριζα τον καναπέ και το γραφείο, νίκησε ο Λένιν που 'ταν πιο πονηρός...

(...)

- Ναι, αλλά η θεία λέει πως αυτή η ανατροπή μπορεί να γίνει σιγά-σιγά, χωρίς επαναστάσεις και αίμα. Άμα είναι δυνατό το κίνημα, τα συνδικάτα, αν στη Βουλή έχουμε πολλούς βουλευτές, μπορούμε να πετύχουμε.

- Να πετύχουμε πλειοψηφία και να υπακούσουν οι καπιταλιστές και να κάτσουν στη γωνιά; Μα δεν σου είπα τι έγινε στη Χιλή; Το ξέχασες;

- Ναι, παππού. Ίσως κι αυτός ο Ομπάμας, σαν τον Κένεντι παλιά, να μην είναι τόσο σκληρός καπιταλιστής. Ίσως οι Ευρωπαίοι που 'χουν παλιό πολιτισμό κι αξίες για τον άνθρωπο,... ίσως βρεθεί μια συνεννόηση, κάτι λογικό. Κι ας αργήσει, δεν βιαζόμαστε. Αυτό λέει συνέχεια η θεία στις συζητήσεις που κάνει με τον μπαμπά.

Η μείωση του ποσοστού κέρδους

- Α στο διάολο, επιμένεις! Θα με βάλεις στα δύσκολα και πήγα να τ' αποφύγω για να μην σε ζαλίσω. Κάθισε τώρα να σου πω για τη μείωση του ποσοστού κέρδους και για τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο και για το τι γίνεται στο Πακιστάν και στην Αφρική και για την κρίση σήμερα.

- Οφού. Αν είναι να μου πεις τόσα, θα ξεχάσω και το παιχνίδι και το διάβασμα για το σχολείο.

- Όλα στην ώρα τους. Τίποτα δεν θ' αφήσεις στην άκρη.

- Όλα αυτά όμως μου φαίνονται δύσκολα, βουνό.

- Άμα τα προσέξεις, δεν είναι δύσκολα. Τίποτα δεν είναι δύσκολο, άμα ξέρει καλά κάποιος, να το εξηγήσει όπως πρέπει. Πρέπει πάντα, όταν μιλάμε, να προσαρμόζουμε αυτό που λέμε, στις γνώσεις αυτού που απευθυνόμαστε, σε αυτά δηλαδή που ξέρει. Αν κάτι, λοιπόν, δεν καταλάβεις, δεν θα φταις εσύ, αλλά εγώ...

...Κάτι βασικό που ανακάλυψε ο Μαρξ, ψάχνοντας βαθιά, στο πώς δουλεύει το καπιταλιστικό σύστημα και πώς εξελίσσεται το κεφάλαιο, που μαζεύεται από την απλήρωτες ώρες δουλειάς, από την εκμετάλλευση του εργάτη, είναι η μείωση του ποσοστού κέρδους, που επηρεάζει καθοριστικά την εξέλιξη του ίδιου του καπιταλιστικού συστήματος.

- *Ε πατέρα, τρελάθηκες; Θα πεις τώρα στο παιδί για τη μείωση του ποσοστού κέρδους; Εδώ εσύ έκανες χρόνια να το καταλάβεις, θα το σηκώνει το μυαλουδάκι του τώρα;*

- Α, δεν το πρόσεξα πως παρακολουθούσες κόρη μου, καλό αυτό! Αλήθεια, εσύ ξέρεις τι είναι η μείωση του ποσοστού κέρδους και γιατί αυτή είναι ο νεκροθάφτης του καπιταλισμού;

- *Ουφ καημένη, δεν μας παρατάς; Μείωση του ποσοστού κέρδους είναι... η μείωση του ποσοστού κέρδους. Το κέρδος μειώνεται, να!*

- Ναι, μειώνεται, αλλά γιατί αυτό οδηγεί στην πτώση του καπιταλισμού; Ας προσπαθήσουμε κι οι δυο να μαθαίνουμε, ναι και γω θα μαθαίνω, πρώτη φορά κάνω προσπάθεια να τα πω απλά κι άμα κάτι δεν μπορείς να το πεις απλά, μάλλον και συ δεν το 'χεις πολυκαταλάβει.

(...)

Υπάρχει κρίση, που τη γεννά η ασυδοσία και η αναρχία της παραγωγής και ο φαταουλισμός των καπιταλιστών.

- *Φαταουλισμός; Ωραία λέξη παππού.*

- Ε ναι, θέλουν να τα τρώνε όλα, είναι φαταούλες... Για να κρατούν, λοιπόν, ψηλά το ποσοστό κέρδους, δεν δίνουν μισθούς στους εργάτες, να μπορούν ν' αγοράζουν τα όλο και περισσότερα προϊόντα που βγαίνουν. Με αυτό τον τρόπο τα προϊόντα κάποιων επιχειρηματιών μένουν απούλητα και δεν μπορούν να μαζέψουν κεφάλαιο, για ν' ανταγωνιστούν τον διπλανό τους, που μαζεύει όλο και περισσότερο και θα τους φάει, αν δεν μεγαλώσουν κι αυτοί... Αυτός είναι ο ανταγωνισμός ανάμεσα σε καρχαρίες.

- *Πω-πω μανούλα μου. Το σώσε γίνεται παππού.*

- Με άλλα λόγια, ο καπιταλισμός είναι πια άχρηστος σαν κοινωνικό σύστημα και φρένο στην ανθρώπινη πρόοδο και ιστορία, γιατί, αντί να κοιτάζει την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, κοιτάει πώς θα κρατήσει και θ' αυξήσει τα ποσοστά κέρδους του, κάτι που γίνεται μόνο με την καταστροφή των παραγωγικών δυνάμεων και με τους πολέμους.

Αντί να ενδιαφερθεί για την ευτυχία του ανθρώπου και της κοινωνίας, αφού με τις όλο και καλύτερες μηχανές μπορούν να γίνουν θαύματα, να δουλεύουμε όλο και λιγότερο και να μας περισσεύει χρόνος για ψυχαγωγία, κουλτούρα, βόλτες κι εκδρομές, το μόνο που κάνει είναι να προκαλεί δυστυχία.

(...)

Ήταν μια φορά κι ένα καιρό μια νεράιδα, που κρατούσε μια κόκκινη σημαία και φώναζε «νόμος είναι το δίκιο του εργάτη». Τότε όμως, ήρθε, που λες, ένας άγγελος-χωροφύλακας και της λέει, «επ, τι το κάναμε δω; Σοβιέτ; Για περάστε περικαλώ στον Αρχάγγελο Γαβριήλ, να δώσετε εξηγήσεις».

Πάει που λες στον Αρχάγγελο, «κυρ Αρχάγγελέ μου», του λέει, «νόμισα πως είναι δίκιο να υποστηρίξω αυτούς που βγάζουν το ψωμί τους με τον ιδρώτα τους...».

«Τι λες μωρή», της απαντάει με αγένεια εκείνος, «εμείς κάνουμε προσευχές και μαγικά, δεν είναι δουλειά σου αυτά».

Την τιμώρησε που λες, για να μην το ξανακάνει. Της έβαλε να πει 5.000 φορές το «Πάτερ ημών».

Αυτή δεν το έβαλε κάτω, συνέχισε να ενδιαφέρεται για τους ανθρώπους, έφευγε από τις λίμνες και τα ποτάμια και πέταγε απαρατήρητη πάνω από τις διαδηλώσεις. Της άρεσαν οι κόκκινες σημαίες, τα πανό, οι γαϊδουροφωνάρες των διαδηλωτών. Ο Αρχάγγελος Γαβριήλ που είχε βάλει τους Άγγελους χωροφύλακες να την παρακολουθούν, της έβαλε κι άλλη τιμωρία, αλλά αυτή, πεισματάρη, συνέχισε.

Ο Αρχάγγελος είδε και απόειδε και τελικά την τιμώρησε, στέλνοντάς την στους ζωντανούς σαν εργάτρια και μάλιστα άνεργη.

(...)

- *Τι μου βάζεις τώρα τη Σοβιετική Ένωση; Για τις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού» είπε η θεία.*

- Η Σοβιετική Ένωση ήταν μεγάλη δύναμη, πρώτη ανάμεσα στις χώρες του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Ας δούμε, λοιπόν, το ερώτημα της θείας σου, γιατί «έπεσε» η Σοβιετική Ένωση κι ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» του 20^{ου} αιώνα.

- *Του 20^{ου} αιώνα;*

- Α ναι, πρέπει να στα λέω όλα και αναλυτικά... Αυτός που λένε, ο «υπαρκτός σοσιαλισμός», γεννήθηκε πρώτα στη Σοβιετική Ένωση μετά την επανάσταση που έγινε εκεί το 1917 και μετά εξαπλώθηκε και σε άλλες χώρες και κράτησε ως το 1990, που έγιναν οι ανατροπές. 20^ο αιώνα λέμε από το 1901 ως το 2000.

Άραγε έπεσε, όπως λέει η θεία σου, ή ανατράπηκε, όπως λέμε εμείς, γιατί βλέπουμε, πως

στο βάθος υπάρχει η «πάλη των τάξεων»; Στην πάλη ανατρέπεσαι, δεν πέφτεις.

- *Κι άμα πέσεις;*

- Άμα πέσεις, είσαι βούι, που 'λεγε κι ο πατέρας μου με τα κρητικά του.

Εδώ που λες φίλε, εγγόνι μου, το πρώτο που πρέπει να υπολογίσεις για τον «υπαρκτό σοσιαλισμό», είναι αυτό που κάπως το 'παμε και πριν. Πως ό,τι κάνει ο άνθρωπος μόνος του, ή πολλοί άνθρωποι μαζί, δεν είναι τέλειο, αλλά είναι τόσο καλό όσο κόπο έβαλε, όσο μεράκι έβαλε και όσο έφταναν οι γνώσεις του.

Τίποτα δεν είναι τέλειο. Και κάθε πράγμα που φτιάχνεται, μπορεί να βελτιωθεί και να γίνει καλύτερο και άμα χαλάσει κάτι που 'φτιαξες, το πετάς και φτιάχνεις μετά ένα καλύτερο, με λιγότερες ατέλειες από το προηγούμενο. Να, για παράδειγμα, για τη ρόδα που λέγαμε, που είναι από τις πρώτες σπουδαίες ανακαλύψεις του ανθρώπου, όταν έπαψε να 'ναι ζώο.

- *Αλήθεια παππού, πώς φτιάχτηκε η ρόδα;*

- Δεν υπάρχει ρόδα στη φύση. Στρογγυλά πράγματα υπάρχουν, τα χαλίκια των ποταμών, τα φρούτα, αλλά ρόδα με άξονα δεν υπάρχει. Κάπου, κάποτε, κάποιοι άνθρωποι ήθελαν να κουβαλήσουν, ας πούμε, ένα χοντρό κορμό δένδρου και μαζεύτηκαν πολλοί να τον σηκώσουν και δεν μπορούσαν και ζοριζόντουσαν, τους έβγαине η πίστη. Και μια στιγμή ένας σκέφτηκε κι έβαλε από κάτω του ένα κάπως χοντρό κλαδί, ένα κούτσουρο και έσπρωχναν και κυλούσε το κούτσουρο. Μετά έβαλαν και άλλο κούτσουρο, να, κάτσε να σου δείξω με το μολύβια σου και την κασετίνα σου και έσπρωχναν εύκολα πάνω στα στρογγυλά κούτσουρα τον βαρύ κορμό. Να η πρώτη ρόδα.

(...)

Κατάλαβες τώρα γιατί «έπεσε» η Σοβιετική Ένωση;

- *Όχι και πολύ. Κάτι λίγο κατάλαβα, αλλά είναι μπερδεμένα και δύσκολα όλα αυτά.*

- Είναι φυσικό και το ξέρω, πως είναι δύσκολα όλα αυτά που σου λέω. Θα τα καταλάβεις σιγά-σιγά. Όπως έτσι τα καταλάβαμε κι εμείς οι μεγάλοι εκεί στο Κομμουνιστικό μας κόμμα.

Με δυο κουβέντες, αν γίνεται να ειπωθεί με δυο κουβέντες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τη Σοβιετική Ένωση την ανάτρεψαν οι καπιταλιστές, όταν είχε κάνει ήδη πίσω στην ανάπτυξη του σοσιαλισμού, να δουλεύουν δηλαδή

όλοι με συντροφικότητα και αλληλεγγύη, και το μεροκάματο τους να είναι το ίδιο, να παραμερίζεται συνεχώς το ατομικό κέρδος και το ατομικό συμφέρον. Κάνοντας πίσω η χώρα, ξανάφερε στο προσκήνιο το κέρδος και το ατομικό συμφέρον και άρχισαν πάλι να 'κονόμανε κάποια αρπακτικά κι έτσι αδυνάτισε η εκτίμηση, που είχαν οι εργάτες στη σοσιαλιστική εξουσία, μπερδευτήκαν, «*αφού είναι απαραίτητο το καπιταλιστικό κέρδος, τι μας μιλάτε ενάντια στον καπιταλισμό;*» και δεν αντιτάχθηκαν στην επαναφορά του, που πραγματοποίησαν οι προδότες σε συνεργασία με τους καπιταλιστές.

Έγινε όπως περίπου με τον Δαντών, που προσπάθησε να πωγωνίσει τη Γαλλική Επανάσταση, λέγοντάς «*να τα βρούμε και λίγο με τους αριστοκράτες*», τον σταμάτησε για λίγους μήνες ο Ροβεσπιέρος, αλλά καβάλησαν τα πράγματα αυτοί που 'θελαν συμβιβασμό με τους αριστοκράτες.

- *Αυτό το κατάλαβα τώρα.*

- Πρόσεξε πάντως κάτι. Τώρα η νέα κατάσταση, το «Άλμα στον Ουρανό», όπως λέμε για την Μπολσεβίκικη Επανάσταση, είχε ζήσει 74 χρόνια, όχι μόνο 26 σαν τη Γαλλική Επανάσταση. Και η ανατροπή της είναι προσωρινή, ενώ οι ιδέες της έχουν ριζωθεί βαθιά στον ανθρώπινο πολιτισμό. Αυτές οι ιδέες κυριαρχούν σήμερα στη σκέψη όλων, έστω κι αν δεν είναι καλά εμπεδωμένες, έστω κι αν, με την προσωρινή ήττα των κομμουνιστών, ο κόσμος έχει μουδιάσει και προβληματίζεται και πέφτει θύμα της προπαγάνδας των καπιταλιστών, που εκμεταλλεύονται αυτή την κατάσταση.

Αυτές οι ιδέες, της Δικαιοσύνης, της Ισότητας, της Συνεργασίας, της υποταγής του ατομικού εγωιστικού συμφέροντος στο συλλογικό, της ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων, του κεντρικού σχεδιασμού, δηλαδή του νοικοκυριού που επιβάλλει η κοινωνία, είναι εκείνες που δίνουν τη σιγουριά, πως θα ξαναγίνει αυτή η ανθρώπινη προσπάθεια για την πρόοδο, για να μην υπάρχει εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, για να κυβερνιέται μόνος του αδελφικά, χωρίς βασιλιάδες, καπιταλιστές και τυράννους κάθε λογής.

- *Και για τη ρόδα που είπες πριν, τι σχέση έχει αυτό παππού;*

- Να, όπως με τη ρόδα που παραμερίζανε τις παλιές και βρίσκανε καινούργιες κι όλο και καλύτερες, έτσι προχωράει ο πολιτισμός. Κάναμε

την πρώτη προσπάθεια, φτιάξαμε την πρώτη ρόδα του πραγματικού ανθρώπινου πολιτισμού. Θα κάνουμε και τη δεύτερη και θα δούμε πώς θα εκφράζεται τότε, και την τρίτη και την τέταρτη. Αυτά κρατάνε πολλούς αιώνες, δεν μπορούμε να προβλέψουμε πολλά, αλλά θα έχουμε πάντα έναν στόχο. Να πηγαίνουμε όλο και πιο μπροστά, να 'μαστε όλο και πιο δίκαιοι μεταξύ μας, να 'μαστε όλο και πιο δημιουργικοί, πιο χαρούμενοι και περισσότερο συνεργάσιμοι. Να κάνουμε θαύματα, να πάμε στα φεγγάρια και τους ήλιους, στα βάθη των θαλασσών, να φτιάχνουμε όλο και πιο ωραία παιχνίδια και θεατρικά έργα και κουλτούρα κι όμορφα νοσοκομεία για τις αρρώστιες μας...

(...)

- Παππού, άμα ο λαός θέλει να γυρίσει στον καπιταλισμό; Θα μπορούμε να κάνουμε εκλογές γι' αυτό, όπως σήμερα κάνουμε εκλογές για όλα;

- Α, είδες; Σε κατάλαβε και το παιδί. Για απάντα τώρα, να δούμε τι θα πεις.

- Επ, σιγά! Δεν μ' αρέσει το κλίμα... Μπορεί να διαφωνούμε, αλλά δεν χρειάζεται να τσακωνόμαστε. Κι έτσι που τα λέτε είναι σαν να θέλουμε να τσακωθούμε. Έτσι δεν είναι; Άμα δεν προσέχεις κάτι που απαντήθηκε και επαναλαμβάνεις το ερώτημα με τον ίδιο τρόπο, περιφρονώντας την απάντηση του συνομιλητή σου, έστω κι αν, κατά τη γνώμη σου, δεν σου απάντησε σε όλα, δεν είσαι καλός συνομιλητής. Ή άμα ξέχασε ο συνομιλητής σου να πιάσει ένα θέμα που του έθιξες, κι αντί να του το υπενθυμίσεις, το επαναλαμβάνεις σαν επιχείρημα.

Καλά πάντως κάνατε και βάλατε το ερώτημα, έστω κι έτσι.

Αλλά, κορούλα μου, προτείνω να βάλεις να φάμε τώρα, που 'ναι μεσημέρι και θα το δούμε με την ησυχία μας το θέμα μετά. Έλα εγγονάκο, εμπρός. Εγώ θα κόψω τη σαλάτα κι εσύ θα βάλεις τα ποτήρια και τα πιρούνια στο τραπέζι.

(...)

- Κι εσύ παππού την ξέρεις την αλήθεια;

- Κανείς δεν την ξέρει απόλυτα. Απλά, εγώ με τα χρόνια, με την εμπειρία, με τους αγώνες, έχω αποκτήσει την ικανότητα να μυρίζομαι τις κακοτοπιές και τα ψέματα. Αυτό έχει σχέση με τον προσανατολισμό. Ο προσανατολισμός μου με κάνει να είμαι επιφυλακτικός σ' αυτά που μου σερβίρουν οι εκμεταλλευτές, οι κυβερνή-

σεις τους κι οι γλείφτες τους. Έχω, ας πούμε, ένα είδος διαίσθησης.

- Διαίσθηση;

- Ναι, μυρίζομαι αν κάτι είναι πιο κοντά στο ψέμα από την αλήθεια.

Θα σου πω ένα παράδειγμα από τον καιρό που είχα αρχίσει να ξυπνάω πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Πρέπει να 'τανε κάπου στα 1970, όταν οι Αμερικάνοι έβαλαν ένα ανδρείκελό τους, τον Λον Νολ και έκανε πραξικόπημα ενάντια στον πρίγκιπα Σιχανούκ της Καμπότζης, που συνεργαζόταν με τους κομμουνιστές, που ήταν πολλοί στη χώρα αυτή.

Για το πραξικόπημα διάβασα σ' ένα περιοδικό, το «Εξπρές», που το είχε ο Ζαν Ζακ Σεργβάν Σρεμπέρ, ένας τύπος πλούσιος, που έκανε τον αντικειμενικό δημοσιογράφο. Ήταν αυτός που είχε έρθει στην Αθήνα με το ιδιωτικό του αεροπλάνο, το 1970 επί χούντας, και πήρε τον Μίκη Θεοδωράκη, που τον άφησαν οι χουντικοί, γιατί τους έκανε περισσότερη ζημιά σαν κρατούμενος.

Είχε, που λες, το «Εξπρές» μια φωτογραφία κάποιων που διαδηλώναν, και από κάτω μια λεζάντα που έλεγε «διαδηλωτές υπέρ του νέου καθεστώτος».

Μου φάνηκε παράξενο, γιατί ξέραμε ότι ο Σιχανούκ ήταν πολύ δημοφιλής. Κοιτάω καλύτερα στη φωτογραφία και βλέπω ότι κάποιοι κρατάγανε ψηλά κάτι πικέτες. Πικέτα είναι ένα χαρτόνι πάνω σ' ένα ξύλο που το κρατάς. Η φωτογραφία ήταν πολύ καθαρή και θα έπρεπε κάτι να υπάρχει πάνω στις πικέτες. Δεν υπήρχε όμως τίποτα, αφού σε εκείνο το σημείο η φωτογραφία ήταν κάπως φλου και ασπριδερή.

Σκέφτηκα, «λες να έχουν αλλοιώσει τη φωτογραφία;».

Την άλλη μέρα είδα στην εφημερίδα «Figaro» την ίδια φωτογραφία, που έλεγε «διαδηλωτές υπέρ του Σιχανούκ».

Ήταν η ίδια ακριβώς φωτογραφία, αφού έδειχνε τους διαδηλωτές στην ίδια κίνηση, το ίδιο πρόσωπο ήταν στη μέση, με τον ίδιο τρόπο ήταν σηκωμένο το χέρι του. Και στις πικέτες φαινόταν καθαρά η φάτσα του Σιχανούκ. Και να φανταστείς, το περιοδικό «Εξπρές» που σέρβιρε αυτή την ψεματούκλα θεωρούνταν από τα πιο αντικειμενικά περιοδικά.

(...)

- Πατερούλη μου ό,τι και να λες, ο Στάλιν ήταν εγκληματίας, το λένε όλοι.

- Και συ έχεις τέσσερα πόδια. Θα φέρω καμιά δεκαριά συντρόφους μου μιλημένους και θα το λέμε όλοι.

- Χμ... εξυπνάδες! Αλλά να σου πω και κάτι; Γιατί αλήθεια επιμένεις να λες στο παιδί για τον Στάλιν, μια τόσο αμφισβητούμενη προσωπικότητα; Νομίζω πως δεν χρειάζεται. Εσύ προσπαθείς να του μάθεις τα στοιχειώδη της κομμουνιστικής ιδεολογίας σου, είναι απαραίτητο να του πεις και για τον Στάλιν; Αν βγάλουμε απ' τη μέση αυτό το πράγμα, στα περισσότερα θα συμφωνούσαμε. Μήπως αυτή η επιμονή, που δεν είναι μόνο δική σου, σας περιχαράκωνει και γι' αυτό δεν σας εμπιστεύεται ο κόσμος; Μήπως είστε υπερβολικοί και επίμονοι χωρίς λόγο;

- Λοιπόν, εσύ πιτσιρικά πρόσεχε τώρα αυτά που λέμε με τη θεία σου, μπορεί να μην καταλάβεις μερικά, θα τα συζητήσουμε σιγά σιγά και θα τα καταλάβεις όλα...

Οφείλω να σου εξηγηθώ κορούλα μου και σε παρακαλώ και θέλω να με καταλάβεις. Αυτό δεν σημαίνει ότι πρέπει και να συμφωνήσεις.

- Για να δούμε, τι θα πεις.

- Δύο είναι οι λόγοι που με κάνουν και επιμένω σε αυτό το σημείο. Ο ένας είναι ότι αποτελεί, σήμερα, βασικό στοιχείο της μαρξιστικής ιδεολογίας, το να τοποθετούνται σωστά οι ιστορικές προσωπικότητες. Η Ιδεολογία μας, η ιδεολογία των κομμουνιστών, στηρίζεται στην ι-

Δέκα χρόνια μετά

- Αγαπημένο μου εγγόνι, τώρα πια δίμετρο ντερέκι, με το συμπαθητικό, ντροπαλοποιηρό χαμόγελό σου...

(...)

Ξέρεις κάτι; Ξέρεις ποιο είναι το μυστικό της σιγουριάς και της αισιοδοξίας μου; Την ένιωσα τη νίκη αυτών των ιδεών «μου». Είδα τον «Σπάρτακο», με τον Κερκ Ντάγκλας, αυτόν τον ηθοποιό που συνέβαλε, με τον τρόπο του, να σπάσει ο «μαύρος» μακαρθισμός στην Αμερική, αφού δεν λογάρισε κανέναν και ξανάβγαλε στην επιφάνεια τον σεναριογράφο, τον Ντάλτον Τράμπο, τον κομμουνιστή, που τον είχαν στο στόχαστρο, που τον κυνηγούσαν.

στορία, σέβεται την ιστορία και τροφοδοτείται από αυτήν. Και σημαντικό παράγοντα της ιστορίας του κομμουνιστικού κινήματος αποτελεί η παρουσία μιας από τις σημαντικότερες προσωπικότητες, τουλάχιστον αυτό το αναγνωρίζουν όλοι, που σημάδεψε την επαναστατική εποποιία του 20ού αιώνα, Ήταν τότε που «ανδρώθηκε», για πρώτη φορά στην ιστορία, μια διαφορετική κοινωνία, η κομμουνιστική κοινωνία.

Εάν υποθέσουμε πως η προσωπικότητα αυτή ήταν πραγματικά σπουδαία και συνέβαλε στην προώθηση του σοσιαλισμού, και εγώ, για να σου κάνω το χατίρι κορούλα μου, δεχτώ την αμφισβήτηση αυτής της σπουδαίας προσωπικότητας, αμφισβήτηση που θα 'ναι βούτυρο στο ψωμί των εχθρών της ιδεολογίας μου, είναι σαν να υποσκάπτω τα θεμέλιά της. Και ξέρεις, η μια αμφισβήτηση φέρνει την άλλη. Μετά θ' ακολουθήσει ο Λένιν και όλο το οικοδόμημα...

(...)

- Και πώς θα 'ναι οι δικές μας εκλογές, που λες, για να το καταλάβω;

- Η υπόθεση των δικών μας εκλογών και της Δημοκρατίας στον σοσιαλισμό βρίσκεται στο παράδειγμα του κάρου. Και έχει σημασία όλοι αυτοί που το σπρώχνουν, να νιώθουν ότι εκλέγουν με τον πιο αντικειμενικό τρόπο κι αντικαθιστούν, άμα χρειαστεί, τον αρχηγό και τους αρχηγούς των γύρω χωριών.

-...Ουφ, κουράστηκα...

- Είστε να δούμε ένα ωραίο εργάκι στο βίντεο; Προτείνω να δούμε τον «Σπάρτακο» με τον Κερκ Ντάγκλας.

Διάβασα το «1793» του Ουγκώ. Είδα τον «Οκτώβρη» του Αϊζενστάιν και τη «Μάχη του Στάλινγκραντ». Κείνη την τρομερή φωτογραφία με το κάρφωμα της κόκκινης σημαίας στο Ράιχσταγκ. Έζησα τη νίκη στην Αβάνα, βλέποντας το «Για Κούμπα», που έφτιαξε ο Κολατόζωφ δυο χρόνια μετά. Έζησα, σχεδόν από κοντά, τη νίκη μας στο Βιετνάμ. Ακόμα και σε εκείνο το αμερικανικό έργο με τον Ρόμπερτ Ρέντφορντ (που το εξαφάνισαν οι αλήτες) την ώρα που έφευγαν σαν αλαφιασμένοι με τα τελευταία ελικόπτερα απ' τη Σαϊγκόν. Στο youtube και στο διαδίκτυο, άλλωστε, θα βρεις πολλά ντοκουμέντα γι' αυτό το άτακτο φευγιό.

Έζησα πολλές καλές στιγμές στο Κίνημά μας. Με τις επιτυχίες του, που τις ένιωθες τόσο πιο

έντονα, όσο περισσότερες αποτυχίες και αποκαρδιώσεις είχαν προηγηθεί. Νιώθω κομμάτι αυτής της κίνησης της ιστορίας. Αθάνατη συνέχειά της. Δεν φοβάμαι τον θάνατο. Σιγά, ένα σαπισμένο άρρωστο κορμί θα πάρει.

(...)

- *Τους αλγόριθμους τους κάναμε αυτό τον καιρό στο φροντιστήριο. Αν θυμάμαι καλά, αλγόριθμος είναι το σύνολο των νοητικών διαδικασιών, που μπαίνουν σε εφαρμογή για να λυθεί κάποιο πρόβλημα.*

- Χμ, κατά κάποιο τρόπο, ήταν ένας αλγόριθμος, αλλά μπορεί και να 'ταν ένας παπαργόριθμος. Στο είπα ήδη, ήταν μια καρικατούρα συλλογισμού, που 'χε στόχο να συμβάλει στην κατανόηση τη σημασίας της διεθνούς αλληλεγγύης στον πόλεμο του Βιετνάμ. Της συμπαράστασης, τελικά, σ' έναν αγώνα από κάποιους που είναι μακριά και δεν συμμετέχουν άμεσα.

- *Ναι, αλλά τα νούμερα που έβγαλες και η υπενθύμισή μου για τα 20 εκατομμύρια αγωνιστών, τις θυσίες κ.λπ., δεν δίνουν και κανένα σοβαρό αποτέλεσμα.*

- Για να δούμε... Αν δεν υπήρχε η διεθνιστική αλληλεγγύη, αν οι Αμερικάνοι δεν υπολόγιζαν την απήχηση, που είχε αυτός ο πόλεμος σε όλη τη Γη, όπου η επιβολή τους συνδυάζεται με την κοροϊδία και την αγριάδα, αν δεν υπήρχε καμιά επίπτωση από τις πράξεις τους, τι θα γινόταν;

(...)

- *Ναι παππού, αλλά δεν είναι κάπως αστεία όλα αυτά; Αν και σε ποιο ποσοστό συνέβαλαν οι αγριοφωνάρες σου;*

- Ναι, είναι. Όμως, το σίγουρο είναι ότι συνέβαλαν. Και κυρίως βέβαια συνέβαλε η ατομική μου παρουσία σ' όλες αυτές τις διαδηλώσεις. Και ξέρεις τι είναι να πιστεύεις ότι συνέβαλες και συ στη νίκη του Βιετνάμ;

- *Ναι αλλά μετά παππού;*

- Τα είπαμε όταν ήσουν 7 χρονών. Η ερώτησή σου δεν μετράει. Προχθές ήμουν σ' έναν γάμο, σ' ένα παλιό εκκλησάκι στο Λεβίδι, στην Τρίπολη. Και στο τέλος του ευαγγελίου έλεγε ο παπάς:

«Ταύτην έποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφανερώσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ».

Φαντάζεσαι τι θα γινόταν άμα πεταγόμουν κι έλεγα: «Ναι, αλλά μετά τον σταύρωσαν!».

Ο μύθος του Χριστού χρησιμοποιεί και πραγματικότητες και διδάγματα της ιστορικής πείρας κι αυτό κάνουν άλλωστε κι οι μύθοι όλων των θρησκειών. Η κύρια πραγματικότητα που χρησιμοποιεί, για τον παραπλανητικό στόχο της θρησκείας, είναι πως οι ιδέες είναι αθάνατες, πως απαιτούν θυσίες για να στερεωθούν και πως δεν τις εξαφανίζουν οι πρόσκαιρες ήττες. Αυτό, στην πραγματική ιστορία, τα είπαμε, έγινε και με τη Γαλλική Επανάσταση και με την Οκτωβριανή.

(...)

- *Και ποια είναι τα κύρια που συμφωνούμε;*

- Να τα βάλουμε κάτω λοιπόν. Όπου διαφωνείς σταμάτα με...

Να βγάζεις το ψωμί σου με τον ιδρώτα σου.

Να είσαι φιλότιμος.

Να μην κλέβεις «τον κόπο του αλλουνού», που λέει ο Ναζίμ Χικμέτ.

Να είσαι λεύτερος, να μην σου επιβάλλει κανένας κερατάς, να κάνεις πράγματα που δεν σηκώνει η συνείδησή σου.

Να κάνεις ωραίες ανιδιοτελείς παρέες και να τη βρίσκεις.

Να είσαι ευχαριστημένος συναισθηματικά και σεξουαλικά.

Να έχεις δουλειά που να σου αρέσει.

- *Ε; Να 'χεις δουλειά; Αυτό δεν είναι στο χέρι μας, μπορεί και να μην έχεις.*

- Άμα δεν έχεις δουλειά και πεινάς, ή έχεις μπροστά σου την ανασφάλεια ακόμα και της πείνας, μπορείς ν' απολαύσεις, να εξασκήσεις, να φτιάξεις τ' άλλα;

- *Καλά, εγώ θα 'χω δουλειά, σαν τον πατέρα μου. Θα 'μαι εργατικός, επίμονος, συνεπής και θα τα καταφέρω. Οι τεμπέληδες δεν τα καταφέρνουν κι αυτοί συνήθως είναι άνεργοι.*

(...)

Ο πατέρας του Θανάση μπορεί να έχει και... άλλες ικανότητες. Να έχει, για παράδειγμα, την ικανότητα να γίνεται το δεξί χέρι του αφεντικού στην καταπίεση και στην εκμετάλλευση των άλλων εργαζομένων. Μπορεί να είναι «καρφί», καταπιεστής ή και εκβιαστής. Ποιος το ξέρει; Ίσως εξυπηρετεί το αφεντικό και γι' αυτό να του δίνει κάτι παραπάνω... Αλλά ας τον βάλουμε στην κατηγορία του πάτερα σου, ότι είναι δουλευταράς. Στους 100 εργαζόμε-

νους δυο-τρεις είναι τέτοιοι. Οι 97 είναι μεσαίου πείσματος, μεσαίας συνέπειας, μεσαίας επιμονής, μεσαίας ικανότητας. Όταν δεν υπάρχει κρίση κι η ανεργία είναι σε χαμηλά επίπεδα, έχουν δουλειά. Κι όταν έρχεται η κρίση, τους εκτοπίζουν οι ικανότεροι, σαν τον πατέρα σου, ή οι δεκάδες ενδιάμεσοι. Έχουν δικαίωμα αυτοί οι «μεσαίες» ικανότητας άνθρωποι να έχουν πάντα δουλειά; Μήπως αυτή η επιλεκτικότητα των ικανών και των ιδιαίτερα ικανών, καθώς και των ιδιαίτερα προσαρμοζόμενων στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων του αφεντικού, οδηγεί στη χειρότερη μορφή ζούγκλας; Ο θάνατός σου η ζωή μου;

- Γιατί παππού; Έτσι δεν είναι η Φύση;

Ο ισχυρότερος ζει. Ο πιο αδύναμος πρέπει να το παλέψει, για να γίνει δυνατός. Έτσι προοδεύει η κοινωνία.

- Σιγά μην προοδεύει έτσι... Η κοινωνία προοδεύει με τη συνεργασία όλων των μελών της. Με τη δουλειά όλων.

(...)

Η παγκόσμια κοινωνία δεν μπορεί να λειτουργήσει πια με το κριτήριο του κέρδους και με την επιχειρηματικότητα.

- Και πώς θα γίνει; Ποιος θα γεννήσει μεγάλες και πρωτοπóρες ιδέες για νέα και καταπληκτικά προϊόντα; Οι πολλοί; Οι εργάτες; Αυτούς δεν τους ενδιαφέρει παρά να παίρνουν καλό μεροκάματο και να λουφάρουν, αν μπορούν. Άμα δεν έχουν τον φόβο της απόλυσης, νομίζεις ότι θα δουλεύουν;

- Σε αντίθεση με την εικόνα της ανεργίας, της φτώχειας του παραμερισμού και της περιθωριοποίησης των ανθρώπων στην κοινωνία της ζούγκλας, του ανταγωνισμού και του αλληλοσπαραγμού, πριν 100 χρόνια στη Ρωσία οι άνθρωποι «όρμησαν στον ουρανό» και έφτιαξαν μια κοινωνία, που βασιζόταν στους πολλούς, στους εργάτες, και θαυματοουργούσε. Νίκησαν τους καπιταλιστές και τους ξεπέρασαν στην τεχνολογία του διαστήματος, στην ιατρική ή στην παραγωγή χάλυβα...

Για να δούμε, πώς δούλεψε αυτή η κοινωνία. Τα παλικάρια, οι πιο λεβέντες και οραματιστές, που είχαν πιστέψει σε μια κοινωνία χωρίς εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, σκιζόντουσαν, θυσιαζόντουσαν, δούλευαν με ενθουσιασμό, ώστε όλα να τραβήξουν μπροστά.

Ο περιβόητος Σταχάνοφ βάζοντας το μυαλό του να δουλέψει, βρήκε τρόπους να δεκαπλα-

σιάσει και μετά να εκατονταπλασιάσει την παραγωγή, που έβγαζε με την ομάδα των συντρόφων, που δούλευαν μαζί του στο ανθρακωρυχείο.

(...)

- Εγώ νομίζω παππού, πως αν υπάρχει μια κοινωνία που έχει εξασφαλίσει τη δουλειά και τις στοιχειώδεις ανάγκες του ανθρώπου, θα γεμίσει ο κόσμος τεμπέληδες. Ακόμα η ανθρώπινη φύση δεν έχει προχωρήσει τόσο πολύ, που να λύνει αυτά τα προβλήματα με την καλή θέληση, με το φιλότιμο και όλα αυτά που λες εσύ. Η φύση είναι ακόμα στο επίπεδο της ζούγκλας και χρειάζεται να βρούμε τρόπους να λειτουργήσουμε μέσα σ' αυτήν.

- Μάλιστα. Τα λιοντάρια και τ' άλλα ζώα που τσακώνονται και... όποιος επιβιώσει. Το θέμα είναι πως σήμερα ένα ζώο, με τη βοήθεια της τεχνολογίας και των τεράστιων δυνατοτήτων που παρέχει, διαθέτει την ατομική μπόμπα. Δεν το καταλαβαίνεις ότι αυτό είναι καινούργιο στοιχείο; Και δεν μπορεί να την κουμαντάρει αυτή την μπόμπα ο κάθε μάγκας με τη νοοτροπία του λιονταριού;

Το λιοντάρι τα βάζει με την αντιλόπη, την κυνηγάει, την πιάνει, την τρώει, είναι γεμάτος ο κόσμος αντιλόπες, κάνουν πολλά παιδιά και έχουν μεγάλα κοπάδια και δεν χάθηκε τίποτα. Και ζει η αντιλόπη και ζει και το λιοντάρι...

Άμα δώσεις στο λιοντάρι την ατομική βόμβα, αντί να κουράζεται, να κυνηγάει τις αντιλόπες, θα τους τη ρίξει, θα ψοφήσουν όλες, θα φάει 2-3 και μετά τέρμα τα λιοντάρια, τέρμα κι οι αντιλόπες.

Καταλαβαίνεις ότι υπάρχει κάτι καινούργιο στην ιστορία, ναι ή όχι;

Οι φαταούλες σκατοεγωιστές καπιταλιστές λοιπόν, με τη νοοτροπία του λιονταριού, διαδίδουν, με τη βοήθεια των ξεπουλημένων διανοουμένων τους, πως έτσι είναι η φύση και δεν μπορείς να ξεφύγεις από αυτήν και τέτοιες... παπαρδέλες. Έτσι είναι λέει η ζωή και κοίταξε να επιβιώσεις, να 'σαι λιοντάρι, να φας τον άλλον.

(...)

- Όχι παππού δεν είναι έτσι. Εγώ σου είπα να είμαι εργατικός, να μην τρώω τον κόπο του άλλου και δεν πάνε να πνιγούν οι άλλοι; Ας κάνουν κι οι άλλοι το ίδιο. Θα δουλεύαμε όλοι μαζί μια χαρά.

- Μάλιστα. Πες πως θα δουλεύατε όλοι μαζί μια χαρά και θα ήταν όλοι εργατικοί και δεν θα κορόιδευε κανένας κανέναν. Θα 'χαμε ή δεν θα 'χαμε μεγαλοκαρχαρίες; Αυτούς ντε που θα μας έδιναν δουλειά, ώστε να δουλεύαμε όλοι μια χαρά;

- Δεν μπα να 'χαμε; Άμα τους υποχρεώναμε να δώσουν τον μισθό, που μας αξίζει και να ζούμε καλά, τι μας νοιάζει;

- Το είπες και μόνος σου... Να τους υποχρεώναμε. Που σημαίνει να αγωνιζόμασταν, να απαιτούσαμε, άρα να ερχόμασταν σε ρήξη μαζί τους.

- Δεν είναι απαραίτητο, μπορεί να υποχωρούσαν, άμα μας έβλεπαν αποφασισμένους.

....

- Α, όλα κι όλα παππού! Χαζός είσαι και φαίνεσαι. Άκου θα με πεις χαζό...

Το χαμόγελο και το ύφος του την ώρα που το 'λεγε αυτό, που περιείχε και το στοιχείο του αστείου και του σεβασμού στον παππού του,

αλλά που είχε και το στοιχείο της αντίστασης και της διεκδίκησης της ισότιμης παρουσίας του, ήταν σκέτη γλύκα.

Σκέφτηκα ότι έπρεπε να σταματήσω τη συζήτηση, που μπορεί να γινόταν κουραστική και δυσάρεστη. «Το θέμα είναι», σκεφτόμουν, «όλα όσα είπαμε να κατασταλάξουν μετά μέσα του. Να τον κάνουν να σκεφτεί. Δεν κέρδισες τίποτα, δεν τον πήρες με το μέρος σου, η τηλεόραση τα περιοδικά οι φιλίες, αυτά που λένε, αυτά που έχει μέσα στο "κινητό" του, το σύνολο της πληροφόρησης που έχει, μπορεί, αν δεν κάνω κάτι, να έχει εξαφανίσει μέσα σε δέκα μέρες όλον τον προβληματισμό, που προσπάθησα να του εμπνεύσω. Και σιγά μην έρχεται τώρα σε μένα για να μαθαίνει. Το ίδιο αυτό περιβάλλον του βάζει στο μυαλό, ότι εσύ είσαι ένας παρωχημένος γέρος, που πιστεύει σε ουτοπίες, παρωχημένες ιδέες που έχουν αποτύχει. Εδώ έπεσε ο «υπαρκτός σοσιαλισμός», η Σοβιετική Ένωση. «Τι κάθεται και μου λες ρε παππού», θα σκέφτεται.

(...)

Επίλογος για τον γονιό

Ελπίζω ο έγγονός μου ν' ακολουθήσει τον δρόμο που ακολούθησε ο γιος μου ο μικρός. Να είναι τυχερός με τις φιλίες του, ν' αναπτύξει καλύτερα τις σχέσεις του με τα παιδιά- κομμουνιστές της ηλικίας του. Να φλερτάρει και καμιά ομορφούλα, συντροφισσούλα. καλή σύντροφο, να δουλέψουν και να ζήσουν μαζί. Και να τον δω σε κάτι ανάλογο, όπως είδα κάποτε τον γιο μου, σε εκείνη την περιφρούρηση της απεργίας στο λιμάνι... Τότε που με πλησίασε ένας σύντροφος και μου είπε, «ρε συ στο τάδε πλοίο είναι στον καταπέλτη κι ο γιος σου».

Μια από τις ευτυχέστερες στιγμές της ζωής μου...

(...)

- Καλά ρε φίλε, εσύ είσαι κολλημένος κομμουνιστής. Αυτά σκέφτεσαι, αυτά κάνεις. Αλλά ό,τι και να κάνεις, ό,τι και να κάνετε όλοι εσείς, τουλάχιστον τώρα, είσατε μια μικρή μειοψηφία. Συμπαθητικοί είστε, αλλά μάλλον ζείτε σε μια ουτοπία.

- Για φαντάσου φίλε μου! Πριν από ένα αιώνα και κάτι παραπάνω, στην ουτοπία δεν ζούσαν και κάτι μπολσεβίκοι σαν και μένα, μόλις ένα-δυο χρόνια πριν γίνει η μεγάλη Οκτωβριανή Επανάσταση;

(...)

Αλήθεια, φαντάζεστε την εικόνα, να στριγγλίζει ο έγγονός σας «ζήτω η πατρίδα, κάτω οι Τούρκοι, ξεσκίστε τους απάτριδες τους κομμουνιστές»; Αυτούς που θα προσπαθούν, μαζί με τους Τούρκους κουμμουνιστές, να πείσουν τους στρατιώτες, να σταματήσουν να πυροβολούν προς την αντίθετη πλευρά. Και να στρέψουν τα όπλα τους ενάντια στις αστικές τάξεις των χωρών τους, ενάντια σ' αυτούς που για τα συμφέροντά τους κήρυξαν τον πόλεμο.

Έγγονά μου, δεν ξέρω σε ποιο χαράκωμα θα είσαι. Για σκέψου μήπως θα σε συνέφερε να πείσεις τους διπλανούς σου, να συναδελφωθείτε με τους Τούρκους του απέναντι χαρακώματος. Έχεις περισσότερες πιθανότητες να επιζήσεις με αυτό τον τρόπο. Αλλά κι αν πεθάνεις, θ' αξίζει τον κόπο.

Μα φαντάζεσαι παλληκάρι μου τη γελοιότητα του θανάτου σου, να 'χεις πεθάνει εσύ κι ένας Τούρκος απέναντι, το ίδιο καλοπροαίρετος με σένα όταν ήταν πιτσιρικάς με τα ίδια με τα δικά σου όνειρα για τη ζωή, στριγκλίζοντας κι οι δυο «ζήτω η πατρίδα μας»; Και με το «μας», να εννοείς εσύ τον εαυτό σου κι όλους τους Έλληνες μεγαλοκαρχαρίες; Και να κάνει το ίδιο κι ο συνομήλικός σου Τούρκος, βάζοντας στο «μας» τους Τούρκους μεγαλοφαγάδες και τον επιχειρηματία γιο του Ερντογάν, που εμπορευόταν όπλα και πετρέλαιο με το «ισλαμικό κράτος», εκείνων των τσογλαναροφονιάδων;

(...)

Οι χιλιάδες νεκροί του Σαγγάριου και του Εσκή Σεχλήρ, ανάμεσά τους κι ο αδελφός του πατέρα μου, πέθαναν φωνάζοντας (με το ζόρι τις περισσότερες φορές) «ζήτω η πατρίδα μας».

Και τότε και τώρα η ίδια ιστορία.

Ξεπατικούρα.

(...)

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

των «Συνομιλιών με τον εγγονό μου», από το συγγραφέα

Αφού είχα τελειώσει τον «Οκτώβρη», έγραψα τούτο το βιβλιαράκι, το 2008, για ν' απευθυνθώ στον 7χρονο εγγονό μου, εντυπωσιάζοντάς τον που θα του το κουβάλαγα ωραίο βιβλιαράκι τυπωμένο από κάποιο εκδοτικό οίκο. Το 'φτιαξα ερασιτεχνικά, σαν βιβλιαράκι που δεν ξεχώριζε από αυτά που βγάζουν οι εκδοτικοί οίκοι, σε 7-8 αντίγραφα. Και το πήγα σε εκδοτικούς οίκους. Έτρεχα από δω, έτρεχα από κει, το κρατάγανε λίγες μέρες, άλλοι μου το γυρνάγανε, άλλοι δεν μου το γυρνάγανε, όλοι τελικά «όχι» μου έλεγαν. Μιλάμε για καμιά 50ριά εκδοτικούς οίκους, μάλλον όλους τους γνωστούς. Το παράτησα κι εγώ. Είχαν μείνει δυο-τρία κομμάτια στο γραφείο. Και το είδα μια μέρα τώρα τελευταία, όπως πηγαίνω σε αυτό πού και πού, όλο και αραιότερα πια, πως το είχε βάλει ο γιος μου ο αρχιτέκτονας πάνω στο γραφείο, σε μέρος που φαινόταν. Και μετά έμαθα πως το 'χε διαβάσει ο εγγονός μου, παραπάνω από μια φορά, όπως μου είπε.

Αυτό μ' έκανε να το ξαναπιάσω και να το επικαιροποιήσω, λαβαίνοντας υπ' όψη τη σημερινή κατάσταση: Πρόσθεσα μεγάλο κομμάτι που απευθύνεται στον 17χρονο πια εγγονό μου. Δεν ξέρω τι απήχηση θα 'χει. Με φτάνει που το διάβασε τώρα ο εγγονός μου.

*Μα είσαι με τα καλά σου, περιμένεις
να διαβάσει κόσμος
που δεν είναι δικός σας, ΚΚΕ, την,
ας πούμε πως ήταν καλή,
απλοποιημένη παρουσίαση
των μαρξιστικών ιδεών σας;*

Ναι, σ' αυτόν το κόσμο κυρίως απευθύνομαι:

Σ' εσάς που 'σαστε μακριά από την ιδεολογία μας, απ' τη μαρξιστική θεώρηση των πραγμάτων, από την «ανερμάτιστη» αισιοδοξία μου πως *έτσι κι αλλιώς η Γη θα γίνει κόκκινη*, εσείς που με χαρά μου συγχρωτίζομαι, κουβεντιάζω, καλαμπουρίζω καθημερινά μαζί σας, που μου είναι ευχάριστο να ακούω τις απόψεις σας και να προσπαθώ, συντρίβοντας την πριμοδοτούμενη περιχαράκωση, να κατανιώ αυτά που μου λέτε, να προσπαθώ να με κατανοήσετε σ' αυτά τα απλά, όπως τα νομίζω, που σας λέω.

Εκεί είναι το κλειδί της πανανθρώπινης συνεννόησης που θα γίνει μια μέρα, όταν οι βρωμιάρηδες της Γης θα συσσωρευθούν συμφορές και θα τους κουτουπώσουν όλοι οι λαοί της Γης. Λίγο ενδιαφέρει αν θα είναι ακριβώς η συνεννόησή μας κοντά σε αυτά που παρουσιάζουμε σήμερα εμείς οι στρατευμένοι στο «προλετάριοι όλων των χωρών ενωθείτε», ή κάτι παρόμοιο. Ο βασικός άξονας δεν μπορεί να 'ναι άλλος παρά το να σταματήσουμε, με την πανίσχυρη ενότητά μας, την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, να

ζήσουμε αδελφωμένοι όλοι οι λαοί της Γης και να χαιρόμαστε τα αγαθά του κόπου μας, να 'μαστε όλο και πιο ευτυχισμένοι με τη χρήση των τεράστιων δυνατοτήτων της τεχνολογικής και παραγωγικής προόδου που αυξάνονται συνεχώς.

Προσπαθώ λοιπόν στις «**Συνομιλίες με τον εγγονό μου**» να περάσω μασημένη, με απλά λόγια τη μαρξιστική θεωρία κι ιδεολογία, τα βασικά της σημεία, αυτά που τουλάχιστον εγώ καταλαβαίνω ότι είναι βασικά. Διαβάστε τα με κατανόηση. Προσπαθήστε να τα καταλάβετε. Βάλετε στο μυαλό σας πως, πέρα από τα λάθη μου, ό,τι σας φαίνεται ξένο, δυσκολονόητο, παράξενο, ουτοπικό, μπορεί να σας φαίνεται έτσι κάτω από την επίδραση μιας μαύρης κυρίαρχης καταιγιστικής σαπισμένης προπαγάνδας. Δεν θα συμφωνήσετε μαζί μου, αυτό είναι σίγουρο, δεν αλλάζουν με λόγια του καλαμαρά, όσο καλά σερβιρισμένα και να 'ναι, οι πεποιθήσεις ανθρώπων που σχηματίστηκαν από δεκαετίες πληροφόρησης. Αφήστε τα και αυτά, τα δικά μου, σε μια γωνιά του μυαλού σας, μην τα αποδιώξετε. Και ο χρόνος είναι αυτός που θα κρίνει καλύτερα και τη δική σας αντίληψη και τη δική σας συγκρότηση, όπως άλλωστε θα γίνει και για μένα.

Την πάτησα έγγονά μου. Παρασύρθηκα, σε ξέχασα και μιλάω στους μεγάλους, Με συγχωρείς. Μπορεί όμως και να 'ναι καλύτερα έτσι. Και πιο αναγκαίο. Οι πολλοί μεγάλοι, σε σχέση με σένα, είναι σε μειονεκτική θέση να πιάσουν τέτοιες ιδέες και έννοιες, αφού το βάρβαρο σύστημα τους εκβιάζει για να 'χουν δουλειά και το ψωμί τους, και τους έχει γονα-

τίσει ιδεολογικά, ενώ εσείς οι πιτσιρικάδες που ακόμα σας τρέφουμε και δεν έχετε ανάγκη κανένα, είσαστε σε πλεονεκτική θέση για να βλέπετε πιο αντικειμενικά τις ιδέες, ιδεολογίες κι απόψεις. Όσο βέβαια σας επιτρέπουν οι ήδη στουμπισμένες από τους μεγαλοκαρχαρίες ιδεοληψίες του σχολείου, της τηλεόρασης, των διαφημίσεων, των ουσιαστικά λογοκριμένων πνευματικών προϊόντων κλπ. Ιδεοληψίες που εκθειάζουν τον απαντούλη σας, την «επιχειρηματικότητα», το δούλεψε να φας και κλέψε να 'χεις, την επιβίωση μέσα στην κοινωνική ζούγκλα και τέτοια. Δεν παύετε όμως να 'χετε το πλεονέκτημα της εξασφαλισμένης διαβίωσης, απαλλαγμένης από τον εκβιασμό του να 'χεις ή να μην 'έχεις δουλειά για να ζήσεις.

Να, κάτι τέτοια λέω μέσα στο βιβλιάρaki των «συνομιλιών», προσπαθώντας να τα συνδυάσω με τις στοιχειώδεις αρχές της κομμουνιστικής, μαρξιστικής μου ιδεολογίας, όσης κατάφερα να 'χω αφομοιώσει.

Δεν ξέρω αγόρι μου τι ιδεολογικό δρόμο θα πάρεις τελικά. Θα 'μαι ευχαριστημένος αν ξέρω πως αποφάσισες να μη λυγίσεις ποτέ τη μέση σου για ένα ξεροκόμματο ή παντεσπάνι παραπάνω, να μη φοβάσαι να λες την αλήθεια, να υποστηρίζεις τον αδικημένο, πρώτα από όλα τον εαυτό σου, να βλέπεις με αγάπη το διπλανό σου που τον αδικούν το ίδιο, και να πιστεύεις πως οι δυο σας είσαστε πιο δυνατοί παρά ο καθένας μόνος του.

Η μαρξιστική θεωρία, η στοιχειώδης θεωρία της ανθρωπιάς, όπως την πιστεύω, έρχεται μετά σαν το νερό που μπήκε στ' αυλάκι.

Ναι, κατάλαβα την ένστασή σου για το σήμερα. Η εξέλιξή σου αποτελεί λεπτομέρεια σε όλα τούτα και πιστεύω πως λίγο ενδιαφέρει τους αναγνώστες μου. Σταματώ τις συνομιλίες στο όταν ήσουν 17 χρονών.

Κώστας Τζατζάνης 16-10-2021